

U potrazi za domovinom: Belgija u djelima Amélie Nothomb

Bez sumnje najpoznatija živuća belgijska autorica u Belgiji i inozemstvu, zvijezda prodaje knjiga, Amélie Nothomb rado spominje svoje belgijsko državljanstvo u svim televizijskim emisijama u koje je pozvana. Međutim, još od njenog prvog romana *Higijena ubojice* (*Hygiène de l'assassin*, 1992) djela ove spisateljice objavljuje pariška izdavačka kuća Albin Michel, a ona sama već nekoliko godina živi u francuskoj prijestolnici.

Slučaj Nothomb nije nimalo poseban. Neposredna blizina Francuske s višestoljetnom književnom poviješću i često centralizirajućim težnjama uvelike je utjecala na belgijsku frankofonu književnost. Ona je kroz povijest oscilirala između zahtijevanja belgijskog nacionalnog identiteta i podložnosti pariškom tropizmu. U članku koji je postao klasikom (Klinkenberg 1981) Jean-Marie Klinkenberg tvrdi kako je prva sklonost prevladavala od 1830. do 1920. godine (to razdoblje naziva "centripetalnom fazom"), dok je druga, koju naziva "centrifugalnom fazom", prevladavala od 1920. do 1960. godine. Šezdesete su označile početak treće faze, budući da su belgijski pisci tada zauzeli "dijalektički" stav između tih dviju krajnosti, kojega se drže i dan danas (Klinkenberg 1981, str. 48). U ovom se posljednjem slučaju belgijska književnost karakterizira "odnosom podređenosti" koji je povezuje s "francuskim poljem književne proizvodnje" (Klinkenberg 1981, str. 47): legitimacija nekog autora podrazumijeva prethodno priznanje pariških instancija, s obzirom na to da se većina djela belgijskih suvremenih najčitanijih i/ili najpriznatijih autora objavljuje uglavnom ili isključivo u francuskom glavnom gradu.¹ Ipak, ova potraga za francuskom konsekracijom "više ne isključuje potvrdu identiteta" (Klinkenberg 1981, str. 50) i belgijske posebnosti.

U slučaju Amélie Nothomb, međutim, nacionalni identitet ne bi se mogao reducirati na dijalektički odnos između države čije državljanstvo ona nosi (i koja joj je nedavno dodijelila titulu barunice) i susjed-

ne države u kojoj je objavljivana te u kojoj prebiva. U svojim djelima, a pogotovo u autobiografskim spisima, pripadnost Belgiji, koju je s vremenom prihvatila, izgrađena je prije svega na dijalogu s jednom drugom nacionalnom pripadnošću – japanskom.

1. ODABRANA DOMOVINA

Naime, autobiografski romani² Amélie Nothomb govore o njezinu rođenju i ranom djetinjstvu u Japanu, gdje joj je otac radio kao diplomat; kaže kako je Belgiju prvi puta vidjela u dobi od sedamnaest godina. Tijekom čitavog djetinjstva njeno službeno državljanstvo – belgijsko – bilo joj je stoga prilično apstraktno i daleko, utjelovljavali su ga samo njeni otac i majka, ali i dva predmeta koja igraju glavnu inicijacijsku ulogu na njenom putu. Prvi je "belgijska bijela čokolada" (Nothomb 2000, str. 35) koju joj je poklonila baka i zahvaljujući kojoj se istinski rodila jer ju je izvukla iz njezina stanja "cijevi":

Rodila sam se tada, u dobi od dvije i pol godine, u veljači 1970, u planinama Kansai, u selu Shukugawwa, pred očima bake s očeve strane, milošću bijele čokolade. (Nothomb 2000, str. 36)

Drugi odlučujući belgijski predmet u djetinjstvu spisateljice bila je, opet prema njenim autobiografskim tekstovima, serija stripova *Tintin* koja joj je bila na raspolaganju u knjižnici njenih roditelja. Čitanje tog kardinalnog djela belgijskog identiteta (zbog junaka koji se smatra primjerom belgijskog duha, ali i zbog utemeljiteljskog karaktera tog Hergéova djela iz kojeg se razvila [franko-]belgijska škola stripa) od velike je važnosti za nju kao djevojčicu. *Tintin* je prije svega bio njena prva knjiga, čije su čitanje poticali njeni roditelji (Nothomb 2004, str. 63) i pomoću koje je kao dijete naučila čitati:

¹ Navedimo za primjer nekoliko romanopisaca: Charly Delwart i François Emmanuel (Seuil), Patrick Declerck, Patrick Delperdange i Grégoire Polet (Gallimard), Patrick Roegiers (Grasset), Jean-Philippe Toussaint (Editions de Minuit) ili pak Armel Job (Robert Laffont).

² Kategorija pod koju se svrstavaju romani *Ljubavna sabotaža* (*Le sabotage amoureux*, 1993), *Strah i trepet* (*Stupeur et tremblements*, 1999), *Metafizika cijevi* (*Métaphysique du tube*, 2000), *Biografija gladi* (*Biographie de la faim*, 2004), *Ni Evina ni Adamova* (*Ni d'Ève ni d'Adam*, 2007) i *La nostalgie heureuse* (*Sretna nostalgija*, 2013).

[...] Činilo mi se razumnim početi s *Tintinom* jer je tu bilo slika. Izabrala sam jedan broj nasumice, sjela na pod i okretala stranice. Ne mogu objasniti što se dogodilo, no u trenutku kada je krava izišla iz tvornice kroz slavinu koja je proizvodila kobasice, uvidjela sam da znam čitati. (Nothomb 2000, str. 85–86)

Njeni roditelji prenijeli su autorici dok je bila dijete još jednu stranu Belgije: francuski jezik. No, Nothomb pripovijeda kako je u japanskom selu u kojem su se odvale prve godine njenoga života francuski bio samo dio njenog jezičnog identiteta. S njenim *materinskim* jezikom – jezikom njenih roditelja – miješa se i jezik koji je naučila od svoje guvernante Nishio-san, japanski. U umu djeteta ta su dva jezika neraskidivo povezana: “Za mene nisu postojali jezici, već jedan veliki jezik unutar kojeg smo mogli birati japanske ili francuske inačice, po nahođenju mašte” (Nothomb 2000, str. 58).

U *Biografiji gladi* čak je skovala ime za taj svoj nepostojeći jezik – “franpanski”:

Jer ja sam govorila samo jedan jezik: franpanski. Oni koji su u njemu zbog svoje površnosti vidjeli dva različita jezika zastajali bi na pojedinostima kao što su riječi i sintaksa. (Nothomb 2004, str. 47)³

Japansko okruženje u kojem se djevojčica razvijala nije joj dopuštalo da njeguje pripadnost belgijskom nacionalnom identitetu. U tom trenutku njenog života “važnost matične države i nacionalnog identiteta umanjena je i nadmeće se s valoriziranim stranim identitetom, to jest imaginarnim identitetom Japanke” (Amanieux 2009, str. 279). Naime, dijete prisvaja japansko državljanstvo svoje guvernante, odbacujući istovremeno državljanstvo svojih roditelja:

Između roditelja koji su me tretirali kao bilo koga drugog i guvernante koja me obožavala, nije bilo oklijevanja.

Bila bih Japanka.

Bila sam Japanka.

S dvije i pol godine, [...] biti Japanka značilo je živjeti okružena ljepotom i obožavanjem. (Nothomb 2000, str. 66–67)

Za razliku od belgijskog državljanstva, pripadnost japanskoj naciji nije se oslanjala ni na jednu zakonsku osnovu, već samo na uvjerenje pripovjedačice: dijete se smatralo Japankom zbog strasti prema državi u svojim prvim godinama života. Ovo “prisvojenje” državljanstva, međutim, ubrzo je bilo narušeno. Majka joj je, čim je navršila tri godine, najavila kako će uskoro napustiti državu koju je smatrala svojom:

– Ne mogu otići! Moram ovdje živjeti! To je moja država! To je moj dom!

– Nije to tvoja država!

– To je moja država! Umrijet ću ako odem! (Nothomb, 2000, str. 135)

I doista, petogodišnja Nothomb bila je prisiljena napustiti Japan i otići u Kinu, gdje joj je otac dobio službu. Godine koje je provela u Peking, koje su predmet romana *Ljubavna sabotaža* (1993), proživjela je “žalujući za ljubljenoj zemljom” (Nothomb 2000, str. 136). Nakon prvog preseljenja uslijedila su i druga – u SAD, u Laos, u Burmu, u Bangladeš – koja su oblikovala glavni sadržaj romana *Biografija gladi*. Nothomb pripovijeda kako je zatim, za vrijeme studija, živjela u Belgiji. Nakon što je diplomirala, odlučila se vratiti u Japan s namjerom da se trajno preseli u državu koju smatra svojom. Govori o tom povratku u romanu *Strah i trepet* (1999) koji se tiče profesionalnog života, te u romanu *Ni Evina ni Adamova* (2007), koji je usredotočen na privatni i ljubavni život. Oba romana zaključila je istim otkrićem neuspjeha: kao dijete, spisateljica je vidjela samo ljepotu i savršenstvo života u Japanu, no kad je odrasla pokazala se nespособnom prilagoditi se zahtjevima života u Zemlji Izlazećeg Sunca. Po povratku u Europu postala je spisateljica, a u Japan se vraćala još samo povremeno – uglavnom za snimanje dokumentarne emisije o mjestima njenog djetinjstva, o kojima izvještava u romanu *Sretna nostalgija*.

2. OD NEDOSTATKA DOMOVINE DO DOMOVINE NEDOSTATKA

Neuspjeh pokušaja reintegracije u zemlju njenog djetinjstva potaknuo ju je na zaključak suprotan onome u što je oduvijek vjerovala – ona u biti nije bila Japanka: “Japan je bio moja zemlja, nju sam ja odabrala, ali ona nije odabrala mene” (Nothomb 2004, str. 85).⁴ Ova konstatacija je, međutim, nije navela da umjesto japanskog državljanstva, koje joj je uskraćeno, prizna belgijsko državljanstvo, još na snazi. Ona se, naime, ponajprije odredila prazninom što ju je ostavio Japan te nedostatkom i odsutnošću državljanstva:

Zemlja u kojoj sam živjela zvala se Nikada. Bila je to zemlja bez povratka. Nisam je voljela. [...] Odabrala me Nikadzemska [...].

Stanovnici Nikadzemske nemaju nade. Nostalgija je njihov jezik. Njihov novac je vrijeme koje prolazi: oni ne mogu štedjeti i život im otječe u smjeru ponora zvanog Smrt, a to je i glavni grad njihove zemlje. [...] Nikadzemci su veliki graditelji ljubavi, prijateljstva, dopisivanja i drugih divnih tvorevina u kojima je već ugrađena njihova propast [...].

Nikadzemci ne misle da život znači uspon, zgrtanje ljepote, mudrosti, bogatstva i iskustva; već od rođenja znaju da je život pad, gubitak, lišavanje, odcjepljivanje. Prijestolje su dobili samo zato da bi ga izgubili. Nikadzemci već od treće godine života znaju ono što ljudi

³ Citat preuzet iz: Nothomb, Amélie, 2008. *Biografija gladi*, prev. Ana Kolesarić. Zagreb: Vuković & Runjić, str. 37–38 (nap. prev.).

⁴ Citat preuzet iz: *Biografija gladi*, op. cit., str. 68–69 (nap. prev.).

drugih zemalja jedva da znaju sa šezdeset tri. (BDF, str. 85–86)⁵

Ako je Japan bila zemlja koju je Nothomb odabrala, zemlja čijom se tada nazivala državljanicom, “Nikadzemska”, ne predstavlja izbor već fatalnost. Budući da ju je Japan odbio, smatrala se prisilno regrutiranom pod nacionalnu zastavu koju nije cijenila i koja već u svom imenu – “Nikadzemska” – nosi oznaku praznine koju ništa neće moći popuniti. Tu je prazninu Nothomb izrazila i tijekom intervjua s Marcom Baronheidom: “Stigla sam u Belgiju prekasno da bih se uklopila. U osnovi, dakle, nemam države” (Baronheid 1995, str. 13).

Iako je Nothomb u tom intervjuu iz 1995. izjavila da se osjeća više kao apatrid (*Nikadzemka?*) nego Belgijanka, *Biografija gladi* označava značajan pomak u njenom stavu. U tom romanu ona ponovo ističe osjećaj tuđine prema Belgiji, no ovaj put nije u potpunosti nekompatibilna s belgijskom pripadnošću:

Od svih zemalja u kojima sam živjela, Belgiju sam najmanje razumjela. Možda se podrijetlo svodi upravo na to: da se pitaš o čemu je tu riječ.

Valjda sam i zbog toga počela pisati. Nerazumijevanje nečega pravi je kvasac za pisanje. (Nothomb 2004, str. 226)⁶

Značajno, prihvaćanje belgijske pripadnosti – “biti odnekud” – pojavljuje se samo kao nužna posljedica ispovijesti o nerazumijevanju Belgije. Iako ta država predstavlja samo šupljinu ili nedostatak, čini se da je imala odlučujući učinak na identitet Amélie Nothomb, budući da je bila prvi okidač pisanja i mjesto gdje su nastali prvi tekstovi. Ipak, dok Nothomb slavi Japan i njegovu raskoš u nekoliko knjiga, Belgija joj je tek konvencionalni dekor za *Antikristu* (*Antichrista*, 2003), a jedva je nešto više prisutna u *Zločinu grofa Nevillea* (*Le crime du Comte Neville*, 2015), njena dva romana u kojima je radnja izravno smještena u Maeterlinckovu zemlju. Za Nothomb, Belgija nije subjekt. Na Japan zadivljeno gleda očima zavedenog vanjskog promatrača; u Belgiji pak ne vidi “o čemu je tu riječ”, kao da je previše uronjena u tu stvarnost da bi o njoj imala stajalište. Pišući o Japanu ona je stoga paradoksalno potvrdila da ta država nije njena.

Tijekom intervjua koji je dala kad je izašla *Biografija gladi*, Nothomb je bila još jasnija nego u knjizi: “Belgijanac je dobro državljanstvo u nedostatku drugog. Kad nismo ništa, onda smo Belgijanci” (Neuhoff 2004, str. 46). Svoje je službeno državljanstvo, koje je od početka odbijala preferirajući japansko, konačno prihvatila jer je najviše odgovaralo njenom identitetu: praznina i nedostatak koje osjeća na kraju su se ispostavili karakteristikama belgijskog nacionalnog identiteta. To je osjećaj koji je Mark D. Lee sažeo definirajući Amélie Nothomb kao “belgijskog apatrida” (Lee

2010a, str. 271–284) jer “s vremenom je Nothomb u toj situaciji bez nacionalnosti, kao apatrid, pronašla nešto naročito belgijsko” (Lee 2010a, str. 283).

S obzirom na način na koji Nothomb percipira i problematizira vlastiti nacionalni identitet u svojim autobiografskim djelima, ne iznenađuje konstatacija da velik broj likova autoričinih romana muče nevolje, čak kolebanje u odabiru nacionalnosti.⁷ Tako Hazel, glavni lik romana *Merkur* (*Mercur*, 1998), koju obiteljska povijest ostavlja s tri državljanstva, ali koja se, živeći osamljena na pustom otoku, ne osjeća “više ničim”:

– Moj je otac bio Poljak, emigrirao je u New York, gdje je postao bogat poslovni čovjek. Na kraju prošlog stoljeća, u Parizu je upoznao mladu Francuskinju kojom se oženio: moju majku, koja je s njime otišla živjeti u New York, gdje sam ja rođena.

– Vi dakle imate tri državljanstva! To je nevjerovatno.

– Imam dva. Istina je da bih, od 1918, mogla ponovno postati Poljakinjom. Ali nakon bombardiranja 1918, više nisam ništa. (Nothomb 1998, str. 33)

Što se tiče Baptiste Bordavea, francuskog pripovjedača u *Vladavini moćnih* (*Fait du prince*, 2008), on se odrekao svog državljanstva i identiteta onog dana kad ih je preuzeo od Šveđanina Olafa Sildura⁸, koji je kod njega umro, te tako prisvojio život mrtvaca. Sjetimo se i glavnog lika novele “Simon Wolff” (1996) Venantiusa Xatamera, koji sebe naziva Simon Wolff kako bi prikupio sve diplome i povlastice svih Simona Wolffova ovoga svijeta, pogotovo Amerikana, Engleza i Nijemaca: dodjeljujući si brojne identitete i državljanstva, on u konačnici više nije nitko.

U opusu Amélie Nothomb državljanstvo je suštinska sastavnica identiteta jednog lika – lika kojeg utjelovljuje i sama Amélie Nothomb.

3. ONKRAJ NEDOSTATKA

Iako se čini da Nothomb isprva belgijski identitet poima kao manu i nedostatak (nedostatak jednog drugog državljanstva i nedostatak vlastitih obilježja), u njenim autobiografskim tekstovima nekoliko sažetih i fragmentiranih definicija ipak izvire na površinu.

3.1. Jezik

Prvo karakteristično obilježje Belgije odnosi se na jezik. Jezična raznolikost te države, koja ima tri službena jezika, jedva da se spominje u djelu Amélie Nothomb. Tako postoji lik belgijskog germanofona

⁷ Za potpunu analizu državljanstava prisutnih u romanima Amélie Nothomb v. Lee, 2010b.

⁸ U imenima dvaju likova valja uočiti ludičnu aluziju na autorici tako važnog *Tintina*: u avanturama belgijskog novinara, Bordurci i Sildavci dva su susjedna suparnička naroda, koji žive u izmišljenim zemljama (Bordurija i Sildavija) u istočnoj Europi.

⁵ Citat preuzet iz: *isto* (nap. prev.).

⁶ Citat preuzet iz: *isto*, str. 183 (nap. prev.).

(Christa, zlobna prijateljica pripovjedačice *Antikriste*), dok se u *Biografiji gladi* pomalo ironično spominju dvije religiozne Flamanke koje su u Bangladeš došle liječiti gubavce – i njihov slikovit govor:

Zapazili smo da sestra Lies i sestra Leen, koje nikada nisu napuštale svoje selo u Zapadnoj Flandriji, govore nekakvim nerazumljivim narječjem. Njihov je govor podsjećao na podrhtavanje poklopca na loncu u kojem se kuhaju krumpiri. (Nothomb, 2004, str. 195–196)⁹

Osim tih uočljivih iznimki, Belgija koju Amélie Nothomb opisuje je frankofona. Djevojčica koja je živjela u Japanu spojila je francuski i japanski u nejasnu cjelinu; život u Kini pružio joj je prestižnu sliku francuskog, jezika komunikacije među djecom diplomata svih nacionalnosti okupljenih u Pekingu:

Engleski nam je bio za sporazumijevanje s neprijateljem. Budući da su se naše rasprave općenito svodile na udarce ili mučenje, nikad nismo došli u priliku da se njime poslužimo. Svi su Saveznici govorili francuski, a meni se činilo da je to posve prirodna pojava. (Nothomb, 1993, str. 48)¹⁰

Francuski je jezik također onaj koji Belgijanci dijele s Francuzima. Tu podjelu prate nijanse i nerazumijevanje. Naime, kad Nothomb pripovijeda o svojim prvim susretima s Francuzima u djetinjstvu, istog se trena nameće jezično pitanje. Promatrajući male Francuze, odmah je zamijetila razliku između njihove i svoje jezične varijante te njihove sklonosti prema hegemoniji: “Zabavljalo me otkriće da postoje i Francuzi. Eto, na toj zemlji postojalo je pleme koje je govorilo gotovo istim jezikom kao što je i naš, a prigrabili su i njegov naziv” (Nothomb 2004, str. 64).¹¹ Tvrdnja o tome da su Francuzi prvi prisvojili francuski javlja se u izvrnutom obliku i u *Ljubavnoj sabotazi*. Francuzi u toj knjizi ne znaju da je jezik Belgijanaca također francuski: “Francuzi su bili živopisni: iskreno bi nas i bezazleno molili da govorimo belgijski, što je nama bilo veoma šaljivo” (Nothomb 1993, str. 18).¹²

3.2. Jedinstvenost

Frankofoni belgijski identitet također je obilježen, u očima Amélie Nothomb, svojom posebnosti. Naravno, spisateljica nije odmah doživjela Belgiju iz tog kuta: “U Japanu sam mislila da je čovječanstvo sastavljeno od Japanaca, Belgijanaca i Amerikanaca, koje bih tek usput zapazila” (Nothomb 2004, str. 64).¹³

⁹ Citat preuzet iz: *isto*, str. 158 (nap. prev.).

¹⁰ Citat preuzet iz: Nothomb, Amélie, 2002. *Ljubavna sabotaza*, prev. Ivana Šojat. Zagreb: Vuković & Runjić, str. 64 (nap. prev.).

¹¹ Citat preuzet iz: *Biografija gladi*, op. cit., str. 65 (nap. prev.).

¹² Citat preuzet iz: *Ljubavna sabotaza*, op. cit., str. 24 (nap. prev.).

¹³ Citat preuzet iz: *Biografija gladi*, op. cit., str. 65 (nap. prev.).

Međutim, nakon što je napustila japansko otočje, našla se u doticaju s brojnim nacionalnostima, pogotovo u školi. Njena promatranja dovela su je do zaključka: “Nije bilo Belgijanaca. Već sam zapazila tu neobičnu pojavu u cijelom svijetu: uvijek sam bila jedina Belgijanka u razredu, zbog čega su nastajale brojne šale kojima sam se uvijek prva smijala” (Nothomb, 2004, str. 111–112).¹⁴

Budući da Belgija ima tek 11 milijuna stanovnika, belgijska je nacionalnost *ipso facto* jedinstvenost na globalnoj razini. Kako se Nothombini autobiografski spisi svi odvijaju u inozemstvu i najčešće u kontekstu nacionalne raznolikosti, ova jedinstvenost veoma je izražena.

3.3. Ismijavanje

Jedinstvenost ne podrazumijeva samo rijetkost i razliku, ona općenito rezultira ismijavanjem i izrugivanjem. Nothomb tako iz prkosa piše kako su Ostali (uglavnom Francuzi) s visoka gledali na belgijsku nacionalnost:

Nastavnici su bili ushićeni i zapitkivali me:

– Jeste li sigurni da ste Belgijanka?

To sam im zajamčila. Da, i moja majka je Belgijanka. Da, i moji preci također. Nevjerica francuskih nastavnika. (Nothomb 2004, str. 112)¹⁵

Noseći se s ironijom, spisateljica objašnjava kako je “priznala” da je Belgijanka jednoj od svojih francuskih prijateljica:

Dva tjedna nakon početka školske godine, stigla je jedna mala Francuskinja i jako me zavoljela. Zvala se Marie.

Jednoga dana u zanosu sam joj povjerila strašnu istinu:

– Znaš, ja sam Belgijanka.

Marie mi je tada pružila lijep dokaz ljubavi i prigušenim glasom izjavila:

– Neću to nikome reći. (Nothomb 2004, str. 113)¹⁶

3.4. Relativnost

Kad Nothomb skicira definiciju belgijskog identiteta, Francuzi, kao što se vidi, nikad nisu predaleko. Dok se u pripovijestima o ranom djetinjstvu Belgija definirala preko njenog odnosa s Japanom, kasnije se zemlja Tintina tradicionalnije predstavljala u odnosu na Francusku. U oba je slučaja Belgija opisana u negativnom svjetlu, u usporedbi s drugima – spisateljica je u tekstovima potvrdila svoju tvrdnju prema kojoj “kad nismo ništa, onda smo Belgijanci”.

Takva definicija Belgije nije svojstvena samo Amélie Nothomb. Ona je čak, prema Marcu Quaghe-

¹⁴ Citat preuzet iz: *isto*, str. 90 (nap. prev.).

¹⁵ Citat preuzet iz: *isto*, str. 91 (nap. prev.).

¹⁶ Citat preuzet iz: *isto*, str. 91–92 (nap. prev.).

beuru, karakteristika frankofone belgijske književnosti koja “oslikava identitet u negativu” (Quaghebeur 1982, str. 17):

To se, naime, odvija u negativu, putem različitih, rijetko pozitivnih znakova... Jer diferencijacija koja vodi do neovisnosti kod nas je ostala na razini “ja nisam to” umjesto da ustvrdimo “ja sam to”. (Quaghebeur 1982, str. 20)

Ipak, kad temeljito pročitamo djela Amélie Nothomb, možemo konstatirati da belgijski identitet ondje jest prikazan “u negativu”, ali nije oslikan kao ovisan o francuskom identitetu, već u odnosu ko-definicije – bez sumnje blizu onome što Klinkenberg naziva “dijalektičkom” fazom u odnosu belgijskih autora prema francuskim susjedima. Kao belgijska autorica objavljuvana u Francuskoj, Nothomb igra na svoj međustatus i duhovito reciklira stereotipne slike koje su Francuzi i Belgijanci skovali jedni o drugima. Belgijanci će tako prepoznati aroganciju i omalovažavanje koje pripisuju Francuzima, dok će ovi naići na pomalo smiješnu ekscentričnost koju povezuju sa svojim sjevernim susjedima.

4. OD NEDOSTATKA DO PISANJA

Konačno, karakterizirajući Belgiju kroz nedostatak i u negativu, Nothomb tu zemlju uzdiže u nothombovsku domovinu *par excellence*. U autobiografskom djelu *Biografija gladi*, u kojem spisateljica potvrđuje: “Glad, to sam ja”; ona taj pojam definira nedostatkom i prazninom:

Kada govorim o gladi, tada mislim na onu užasnu necjelovitost bića, na onu mučnu prazninu, na onu težnju usmjerenu ne toliko prema utopijskom ispunjenju, koliko prema jednostavnoj stvarnosti: tamo gdje ne postoji ništa, ja zazivam da postoji nešto. (Nothomb 2004, str. 23)¹⁷

Glad, ta težnja da prazninu ispuni “nečim”, moćan je pokretač pisanja, a Belgija, ta teško razumljiva zemlja nejasnih obrisa, iz tog je razloga tlo na kojem je nikla spisateljska vokacija Amélie Nothomb.

Nedostatak je prvi uvjet pisanja: za Nothomb, “svaka je nostalgija japanska” (Nothomb 2004, str. 84), no svako je pisanje belgijsko.

S francusoga prevela
Ana BIJUKLIĆ

BIBLIOGRAFIJA

PRIMARNA BIBLIOGRAFIJA

- Nothomb, Amélie, 1992. *Hygiène de l'assassin*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 1993. *Le sabotage amoureux*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 1996 (travanj). “Simon Wolff”. U: *NRF*, 51-56.
- Nothomb, Amélie, 1998. *Mercur*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 1999. *Stupeur et tremblements*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 2000. *Métaphysique des tubes*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 2003. *Antéchrista*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 2004. *Biographie de la faim*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 2007. *Ni d'Ève ni d'Adam*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 2008. *Le fait du prince*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 2013. *La nostalgie heureuse*. Pariz: Albin Michel.
- Nothomb, Amélie, 2015. *Le crime du comte Neville*. Pariz: Albin Michel.

SEKUNDARNA BIBLIOGRAFIJA

- Amanieux, Laureline, 2009. *Le récit siamois. Identité et personnage dans l'œuvre d'Amélie Nothomb*. Pariz: Albin Michel.
- Baronheid, Marc, 1995. “Amélie Nothomb, tout pour le plaisir”. U: *Le Vif/L'Express*, 12-13 (25. kolvoza).
- Klinkenberg, Jean-Marie, 1981. “La production littéraire en Belgique francophone: esquisse d'une sociologie historique”. U: *Littérature*, n° 44, L'institution littéraire II, str. 33–50.
- Lee, Mark D., 2010a. *Les identités d'Amélie Nothomb. De l'invention médiatique aux fantasmes originaires*. Amsterdam: Rodopi.
- Lee, Mark D., 2010b. “L'étranger chez Amélie Nothomb”. U: *Francographies. Identité et altérité dans les espaces francophones européens*. Ur. Bainbrigge, Susan, Charnley, Joy et Verdier, Caroline. New York: Peter Lang, str. 193–203.
- Neuhoff, Éric, 2004. “Amélie Nothomb: Cette fois, tout est vrai”. U: *Madame Figaro*, 46-47 (3. rujna).
- Quaghebeur, Marc, 1982. “Balises pour l'histoire de nos Lettres”. U: *Alphabet des Lettres belges de langue française*. Bruxelles: Association pour la promotion des Lettres belges de langue française, str. 9–202.

¹⁷ Citat preuzet iz: *isto*, str. 18–19 (nap. prev.).

SUMMARY

SEARCHING FOR A HOMELAND. BELGIUM IN AMÉLIE NOTHOMB'S WRITINGS

The essay interrogates the way Amélie Nothomb's Belgian identity expresses itself in her works and mainly in her autobiographical novels. At first the novelist describes herself as Japanese, as she spent the first years of her life in Japan, rejecting Belgium at the same time. But then as she attempts rejection of Japan, she writes about a feeling of void and statelessness. Belgium, which she pictures as an unmarked country and a land without qualities, appears there-

fore as the one that suits best her own state of mind. Hence her claiming that she is Belgian.

Nothomb is therefore part of an inquiry into the meaning of the Belgian identity, which has always been quite common in French-speaking Belgian literature.

Keywords: statelessness, autobiography, France, Japan, calling